

Israeliskt militärt tänkande: från gräsklippning och gråzonsoperationer till storkrig

Samuel Neuman Bergenwall

Mellanöstern befinner sig åter i ett kritiskt skede. I dramats centrum står Israel och dess väpnade konflikter med Iran, Hizbollah och Hamas. Det här memot identifierar väsentliga israeliska försvars- och säkerhetsprinciper, analyserar hur de tolkats över tid, samt diskuterar implikationer för säkerheten i regionen. Memot visar att risken är stor för fler israeliska militära åtgärder i Libanon och mot Iran, och för regional eskalering.

ALLT SEDAN DEN 7 oktober 2023 har säkerhetsläget i Mellanöstern förvärrats och blivit allt mer volatilt. Hamas har genomfört den största massakern på judar sedan Förintelsen och Israel har svarat med *Operation järnsvärd* i Gaza, som hittills krävt tiotusentals palestinska dödsoffer, de flesta civila.¹ Israels initiala mål med kriget – att befria gisslan, besegra Hamas och åstadkomma regimförändring – har dock hittills inte uppnåtts, även om den palestinska organisationens militära kapacitet kraftigt avtagit. I september 2024 antog dessutom Israel ett nytt krigsmål: att återföra de tiotusentals medborgare som tvingats på flykt på grund av Hizbollahs beskjutning från Libanon. Israel har där efter trappat upp flygangreppen mot Hizbollah, dödat dess ledare, Hassan Nasrallah, och inlett en markoperation. Kriget har i ökad grad dragit in Västbanken, Iran, Syrien, Irak och Jemen, samt påverkat internationell sjöfart och västmaktens agerande i regionen. Det långvariga skuggkriget mellan Israel och Iran har trappats upp, blivit öppet och direkt – och det i en tid då den islamiska republiken uppges ha tillräckligt med höganrikat uran för att inom ett par veckor kunna producera sina första kärnvapenladdningar.² Mellanöstern balanserar således på en knivsegg. Risken är överhängande att kriget mellan Israel och den iranska ”motstånd saxeln”³ utvidgas, och att Libanon ersätter Gaza som konfliktens epicentrum.

Memot belyser utvecklingen i Mellanöstern genom att analysera Israel som säkerhetsaktör. Många bedömare förklarar Israels militära agerande primärt med hjälp av inrikespolitiska faktorer, såsom premiärminister Benjamin Netanyahus person och vilja att behålla makten, extremhögerens politiska inflytande, polarisering

i det israeliska samhället och motsättningar mellan regeringen och säkerhetsetablissemang. Men istället för att fokusera på Israels inrikespolitik – som med rätta fått mycket spaltutrymme – utgår denna text från att det militärstrategiska tänkandet och debatten inom säkerhetsetablissemang *också* har stor betydelse. Israeliska militära doktriner, principer och koncept, och debatten om dem internt, antas påverka israeliskt agerande, och därmed också stabiliteten i regionen.⁴ Tonvikten i analysen läggs därför vid idéutvecklingen inom det israeliska säkerhetsetablissemang, snarare än inom den politiska sfären (även om de ibland överlappar).⁵ Syftet med rapporten är alltså att identifiera israeliska principer för militärt handlande, att analysera hur de tolkats och omtolkats över tid, samt att diskutera deras effekter under den pågående konflikten.

Memot tar sin utgångspunkt i Ben-Guriondoktrinen, Israels traditionella säkerhetsstrategi från 1950-talet, men också i Meridorrapporten från 2006 och försvarsmaktens strategi från 2015.⁶ Meridorrapporten var resultatet av en politiskt tillsatt kommittés arbete att uppdatera Israels säkerhetsdoktrin, och offentliggjordes 2019 i en förkortad version. Militärstrategin från 2015 är den första offentliggjorda av sitt slag. Dokumenten ger inblick i centrala tankegångar inom Israels säkerhetsetablissemang.

Utöver dessa dokument används exempelvis böcker, rapporter och artiklar författade av israeliska militärer och säkerhetspolitiska analytiker vid tankesmedjor, forskningsinstitut och universitet i Israel. Dessa källor kompletteras av medierapportering och akademiska artiklar skrivna av forskare utanför Israel.

Memot inleds med en analys av de fyra grundprinciperna i israelisk säkerhetsdoktrin: avskräckning, tidig varning, militärt avgörande och försvar av hemmafronten. Därefter presenteras en översiktlig beskrivning av hur Israels hotbild har skiftat över tid, åtföljd av en analys av förändringar i *modus operandi* hos den israeliska försvarsmakten, Tzahal.⁷ Mer specifikt diskuteras hur Israels fokus på så kallade Mabamoperationer ("kampanjer mellan krig") har börjat ifrågasättas och hur istället ett nygammalt tänkande, som betonar större kampanjer med marktrupper, preventiva anfall och tydliga militära segrar, har fått större genomslag.⁸ Rapporten belyser därefter doktriner som direkt påverkar, eller förmodas påverka, israeliskt agerande i dag: policyn om riktade mord, Begindoktrinen (om strävan efter bibehållet regionalt kärnvapenmonopol), den omdiskuterade så kallade Dahiyadoktrinen (om krigföring mot terrororganisationer i civila miljöer), och Rabindoktrinen (om motverkande av utpressning genom gisslantagande). Därutöver analyseras hur Israels militärstrategiska tänkande balanserar mellan å ena sidan principen om strategisk autonomi och å andra sidan värdet av extern legitimitet och internationella säkerhetssamarbeten. Avslutningsvis spannar rapporten mot framtiden genom en diskussion om vad israeliskt militärstrategiskt tänkande kan komma att innebära för säkerheten i Mellanöstern framöver.

AVSKRÄCKNING TILL VARJE PRIS: ATT RESA UPP BEN-GURIONDOKTRINENS FALLNA PELARE

Från Israels första premiärminister David Ben-Gurions dagar till vår tid har *avskräckning* varit kärnan i israelisk säkerhetsdoktrin. Tillsammans med principerna om *tidig varning* och *militärt avgörande* (eller seger) utgör de Ben-Guriondoktrinens säkerhetstriad, som än i dag är grunden för Israels försvar.

För att kunna avskräcka hot anses Israel behöva kraftfulla konventionella och strategiska förmågor och vara kvalitativt överlägset sina fiender, inte minst i fråga om försvarsmateriel. Doktrinen utgår från antagandet att Israel inte kan upprätta absolut avskräckning, utan att den med jämna mellanrum kommer att bryta samman, genom att fiender genomför militära angrepp. Målet är istället att förlänga perioderna av relativ stabilitet, i väntan på nästa krig. Därför anses också Israel behöva ha en utvecklad underrättelseförmåga som i ett tidigt skede kan upptäcka faror och varna för anfall. Ett antagande i israelisk doktrin är vidare att militär förmågeuppbyggnad och signalering om villigheten att använda väpnat våld inte är tillräckligt för avskräckning. Israel behöver återkommande, mellan krigen, använda väpnat våld på fiendeterritorium för att bygga upp "kumulativ

avskräckning". I händelse av krigsutbrott bör dessutom Israel, enligt Ben-Guriondoktrinen, sträva efter militärt avgörande – det vill säga att segra genom att slå ut motståndarens militära förmåga, se till att det sker på fiendens territorium och om möjligt även genom preventivt agerande. Israels strategi innebär både avskräckning genom *bestraffning* (exempelvis genom operationer på andra staters territorium) och avskräckning genom *förnekande* av fiendens militära målsättningar, exempelvis genom dagens robotförsvar.⁹

Meridorrapporten från 2006 resulterade i att en fjärde princip lades till den traditionella säkerhetstriaden, nämligen *försvar* (av hemmafronten).¹⁰ Doktrinen fick därmed ett större fokus på avskräckning genom förnekande. Principerna i israelisk säkerhetsdoktrin har dock omtolkats och betonas på olika sätt under skilda tidsperioder. Framför gällande det vilka typer av operationer som ska prioriteras för att upprätthålla avskräckning, och hur begreppet seger ska förstås. Dessa frågor behandlas i detalj nedan.

Hamas attack den 7 oktober 2023 innebar att tre av Israels säkerhetsdoktrins pelare – om avskräckning, tidig varning och försvar av hemmafronten – omedelbart föll samman. För det första avskräcktes inte Hamas från att planera och genomföra angreppet. För det andra misslyckades underrättelsetjänsterna med att varna för attacken i tid. För det tredje uppvisades brister i försvaret av medborgarna när väl Hamas anfall inletts. Hamas attack slog alltså håll på bilden av Israels ointagliga så kallade "järnvägg", förstärkte narrativet om att den israeliska nationen är svag och i förfall, och undergrävde Tzahals generella avskräckningsförmåga. Dessutom har Israels invasion av Gaza ännu inte resulterat i militär seger.

Israels agerande sedan den 7 oktober kan mot bakgrund av säkerhetsdoktrinens grundprinciper delvis förstås utifrån det militära kravet på att återupprätta avskräckningsförmågan. Markinvasionen av Gaza är i linje med traditionell doktrin om militärt beslut och seger. Riktade mord under 2024 på högt uppsatta ledare för Hamas, Hizbollah och iranska revolutionsgardet kan ses som en del i att återupprätta bilden av Israel som en stormakt på underrättelseområdet och därmed förstärka avskräckningsförmågan. De framgångar som Israels robotförsvar uppvisat kan i sin tur ha förstärkt förmågan till avskräckning genom förnekande.

Israels avskräckningsförmåga är dock inte återställd, vilket indikeras av Hizbollahs kontinuerliga angrepp i norra Israel och Hamas fortsatta gerillakrigföring i Gaza. Israel kommer därför sannolikt vidta ytterligare militära åtgärder för att försöka resa upp Ben-Guriondoktrinens

fallna pelare. Från ett israeliskt försvarsperspektiv gäller den mest akuta frågan målet att återföra internflyktingar till sina hem i norra Israel, men syftet kan mycket väl vara vidare än så; Netanyahu talade den 28 september 2024 också om målet att förändra maktbalansen i Mellanöstern.¹¹

FÖRÄNDRAD HOTBILD: FRÅN ARABISKA KONVENTIONELLA STYRKOR TILL "RAKETBASERADE TERRORARMÉER" OCH POTENTIELLA IRANSKA KÄRNVAPEN

En förutsättning för att analysera skiften i Israels militära doktrin och agerande, är en förståelse för hur hotbilden mot landet har utvecklats. Detta avsnitt ger därför en översiktlig beskrivning av skiften i israelisk hotbild över tid.

I samband med Israels bildande 1948 utgick landets ledare från en starkt pessimistisk världs- och hotbild, färgad av Förintelsen och självständighetskriget mot arabstaterna 1948–49. Landet uppfattades stå inför ett akut existentiellt hot och var omgivet av förmodat starkare arabstater, som antogs vilja omintetgöra statsbildningen och fördriva den judiska befolkningen. Israels ofördelaktiga militärgeografi – ett smalt och litet land utan strategiskt djup – innebar en stor känslighet för överraskningsattacker, i synnerhet om de skedde på flera fronter simultant. Israel saknade dessutom inledningsvis nära samarbetspartner bland stormakterna, och uppfattades för sin överlevnads skull inte ha råd att förlora ett enda krig.¹²

Israels säkerhetssituation kom dock efter hand att förbättrats markant. Maktbalansen i förhållande till arabstaterna skiftade till Israels fördel genom uppbyggnad av en stark armé baserad på allmän värnplikt och idén om "en beväpnad nation". Israel utvecklade en icke-deklarerad kärnvapenförmåga, en högteknologisk försvarsindustri samt nära försvarssamarbeten med västmakter, såsom Frankrike och efterhand USA. Israels faktiska militära förmåga, stridsmoral, och vilja att agera militärt demonstrerades också frekvent, bland annat under sexdagarskriget 1967. Då genomförde flygvapnet ett preventivt flyganfall mot Egypten medan armén erövrade östra Jerusalem och Västbanken från Jordanien, Golanhöjderna från Syrien, samt Sinaihalvön och Gaza från Egypten. Detta gav Israel en mer fördelaktig militärgeografi och visst strategiskt djup, samt en ökad möjlighet att byta land mot fred, men också att annektera och kolonisera erövrade territorier.

Det har nu gått över ett halvt sekel sedan en arabstat senast försökte invadera Israel (Syrien och Egypten 1973) och över fyrtio år sedan Tzahal var inblandat i

större sammandrabbningar med arabiska konventionella styrkor (syrisk armén i Libanon 1982).¹³ Istället har Israels relationer till arabvärlden sakta men säkert förbättrats, exempelvis genom fredsavtal med Egypten (1979) och Jordanien (1994). Hotet från Iran, som även oroar flera gulfstater, har också ökat möjligheterna till samarbete. Ett resultat av detta, de så kallade Abraham-fördragen 2020, har inneburit att ytterligare fyra arabstater erkänt Israel. Fler länder, som Saudiarabien, kan stå på tur om och när väl dammet lagt sig i Gaza.¹⁴ Sedan millennieskiftet har dessutom flera Israelfientliga arabiska regimer försvagats genom inbördeskrig (Syrien på 10-talet) eller eliminerats genom USA-ledda militära interventioner (Irak 2003 och Libyen 2011).

De konventionella hoten från arabiska arméer har därför tonats ned i israeliska militära strategidokument under de senaste två decennierna. Istället framhålls subkonventionella utmaningar, som Hizbollah och Hamas, och icke-konventionella dito från den så kallade "tredje [koncentrisk] cirkeln", det vill säga Irans kärntekniska program.¹⁵ I början av 00-talet – då den andra intifadan pågick – lades dessutom mycket fokus vid "det interna hotet", alltså militanta palestinier på Västbanken, men också vid interna judiska utmaningar mot Israels demokrati och säkerhet.¹⁶

Meridorkommittén drog i början av 2006 slutsatsen att Israels säkerhet kraftigt förbättrats och att det konventionella hotet från arabiska arméer i stort kunde avskrivas. Enligt rapporten ökade visserligen de asymmetriska hoten från ickestatliga organisationer, men dessa bedömdes kunna hanteras bland annat genom kostnadseffektiva och högteknologiska lösningar. Det enda hot som kommittén framställde som existentiellt var risken att Iran fick tillgång till kärnvapen (en fråga som uppges ha fått mycket utrymme i den säkerhetsklassade versionen av rapporten). Meridorrapporten menade vidare att Israel kraftigt borde minska sina försvarsutgifter och för sin egen säkerhets skull fortsätta med unilaterala tillbakadraganden från ockuperad mark (som hade ägt rum år 2000 från södra Libanon och år 2005 från Gaza). Rapporten rekommenderade vidare fredsförhandlingar med palestinerna med sikte på ett demilitariserat självstyre på Västbanken. Den israeliska hotbildsanalysen i mitten av 00-talet tycks således ha varit förhållandevis positiv och optimistisk.¹⁷

Meridorrapporten utkom dock bara några månader innan det andra Libanonkriget bröt ut, i september 2006, och ett drygt år innan Hamas med militära medel tog kontroll över Gaza, i juni 2007. Oron i Israel förstärktes under åren som följde då Iran utvecklade sitt kärntekniska program samtidigt som Hizbollah och

Hamas fick tillgång till mer avancerade raketer, vilka under kommande år användes från Gaza mot civila mål i södra Israel. Som en följd av att inbördeskriget i Syrien bröt ut 2011 tilltog oron att Assadregimen, ”the devil we know”, skulle falla, och att sunnitiska jihadister skulle få fäste kring gränsen mot Israel, men också att Iran skulle använda situationen i Syrien till att överföra avancerade vapensystem till Hizbollah i Libanon.¹⁸ Hotbilden i Tzahals militärstrategi från 2015 rör därför nästan uteslutande den Iranledda så kallade motståndsexeln (Iran, Syrien, Libanon, Hamas och Hizbollah) samt global jihadism.¹⁹

Rysslands militära intervention i Syrien från och med 2015 bidrog till att lösa ett israeliskt problem (risken att Assadregimen skulle implodera och ersättas av något ännu värre) men ledde till andra. För Israel innebar den ryska interventionen, som genomfördes tillsammans med tusentals kombattanter från Hizbollah, iranska revolutionsgardet och olika shiitiska miliser, att den iranska militära närvaron i Syrien skulle bli permanent. Dessutom uppfattades kriget i Syrien kunna leda till ökad förmåga hos Hizbollah, som internaliserade erfarenheter av att kriga sida vid sida med Ryssland för att utveckla sin organisation, och som dessutom, med iransk assistans, fortsatte bygga upp en växande arsenal av precisionsvapen.²⁰ I slutet av 10-talet stärkte dessutom andra Iranierade väpnade grupper sina positioner i Irak och Jemen. Mot bakgrund av Irans ökande regionala närvaro – framför allt i Syrien – uppdaterades militärstrategin 2018. Betonningen lades än mer vid dolda operationer under tröskeln för krig och uppges ha varit primärt fokuserad mot ”det iranska hotet” i norr.²¹

Under 10-talet utgjorde parallellt Hamas och Islamiska jihads återkommande raketangrepp från Gaza ett växande hot. De palestinska angreppen nådde successivt allt längre norrut, även till centrala Israel, kring Jerusalem och Tel Aviv. Till den israeliska hotbilden i slutet av 10-talet hörde även att Iran åter började anrika uran, som ett svar på att USA år 2018 lämnade kärnteknologiöverenskommelsen JCPOA.²²

Trots de många utmaningarna menade en framträdande del av det israeliska säkerhetsetablissemanget att hoten gick att hantera. Gadi Eisenkot, försvarschef 2015–19 och arkitekten bakom Israels strategi under 10-talet, beskrev exempelvis dolda gråzonsoperationer som en effektiv metod som bidragit till ett decennium av fred i norr, och som kunde vara en modell för andra stater.²³

Tongångarna var dock betydligt mörkare inom andra delar av det israeliska säkerhetsetablissemanget. Det gällde inte minst Dado Center, försvarsmaktens

interna tankesmedja, som har i uppgift att utveckla Tzahals strategiska och operativa tänkande.

Centrets befälhavare 2019–23, den pensionerade brigadgeneralen Eran Ortal, har varit fanbärare för en linje som hävdar att Tzahals strategi under 10-talet har misslyckats och att hoten mot nationen tilltagit. Ortal har argumenterat för att Hizbollah och Hamas har ökat sina militära förmågor tack vare den allmänna spridningen av avancerade teknologier till ickestatliga aktörer, iransk assistans och organisatoriska reformer. Han har därför hävdat att Hamas och Hizbollah inte längre bör betraktas som asymmetriska hot, terrororganisationer eller gerillarörelser, utan snarare likställas med konventionella antagonister. Enligt honom kräver det i sin tur en annan strategi än den som tidigare anammats av Tzahal (se nedan).²⁴ Ortals synsätt har fått påverkan på försvarsmaktens inriktning sedan Avi Kochavi blev försvarschef 2019. Ett nytt operativt koncept, ”Definitiv seger”, antogs 2020, där frasen ”utspridda, raketbaserade terrorarméer” används för att beskriva Hizbollah och Hamas.²⁵ Försvarsmakten har dock varit senfärdig med att implementera förändringarna och 2023 menade Ortal därför att Israels ”militära situation håller på att erodera, inte förbättras.”²⁶

Även andra höga chefer inom Tzahal signalerade oro för Israels försämrade säkerhet åren före Hamas attack, men tonade samtidigt ned riskerna för ett angrepp från Gaza. I maj 2023, några månader innan Hamas angrepp, utfärdade Aharon Haliva, chefen för den militära underrättelsetjänsten Aman, ytterligare en offentlig varning, men för krig i norr genom ett angrepp från Hizbollah.²⁷ Försvarschef Herzi Halevi varnade i samma veva för Hizbollahs ökade förmåga och Irans regionala inflytande, kärnvapenambitioner och närvaro i Syrien, men tonade ned hotet från Hamas i Gaza, som han menade var stabilt.²⁸

Åren före Hamas attack tycks således Israels hotbild ha varit förhöjd, men fokuserad på nordfronten och Iran, inte på Hamas i Gaza. Efter den 7 oktober har emellertid hotet i Israel från Hizbollah och Iran ytterligare stärkts. Israeliska säkerhetsanalytiker, som Ortal, menar att det inte är frågan *om*, utan *när*, ett stort krig i Libanon bryter ut.²⁹ Halevi, försvarsminister Yoav Gallant och oppositionspolitikern Benny Gantz har länge krävt att regeringen skiftar fokus från Gaza till Libanon, och i september antog Israel officiellt återförandet av internflyktingar till de norra delarna av landet som ett nytt krigsmål.³⁰

Irans fortsatta anrikning av uran, och landets förmodade förmåga att på kort tid producera

kärnvapen, innebär dessutom att israeliska bedömare åter talar om ett militärt anfall mot iranska kärntekniska anläggningar.³¹

Sammantaget är det tydligt att de israeliska hoten förstärkts under de senaste åren, framför allt sedan den 7 oktober. Den större frågan bland israeliska analytiker är hur hoten ska hanteras.

FRÅN GRÄSKLIPPNING OCH MABAMOPERATIONER TILL MANÖVERKRIGFÖRING OCH DEFINITIV MILITÄR SEGER

För att avskräcka sina fiender har Israel genom historien prioriterat skilda tillvägagångssätt och anammat olika definitioner av konceptet seger. Ben-Guriondoktrinen – som utgick från att Israel stod inför ett akut existentiellt hot, saknade strategiskt djup och inte hade råd att förlora ett enda krig – betonade principer om offensiva och korta krig, tydliga militära segrar, preventiva anfall, förläggande av krigsskådeplatsen till fiendens territorium och erövring av land med marktrupper. I traditionellt militärstrategiskt tänkande fanns också en uppdelning mellan agerandet under krig (benämnt ”fundamental säkerhet”) och mellan krig (benämnt ”rutinsäkerhet”). Under krigstillståndet skulle Israel genomföra korta krig för att undvika långvariga utnötningskonflikter, vilket uppfattades kunna leda till potentiellt katastrofala effekter på landets ekonomi. Under rutintillståndet mellan krigen skulle försvarsmakten också kunna agera på fiendeterminatorium, bland annat genom vedergällningsräder in i de arabiska grannländer som gav uppehåll till väpnade palestinska grupper.³²

I och med att Israels hotbild förändrades radikalt kom också Ben-Guriondoktrinen övergripande modus operandi, segerkoncept, och militära tillstånd att omtolkas. Meridorrapporten 2006 och militärstrategin från 2015 reflekterar båda dessa förändringar.

Meridorrapporten menar att Israels säkerhetsdoktrin fortsatt bör vara baserad på ett offensivt koncept, men undvika större markoperationer med infanteri och stridsvagnar. Dessutom bör Israel undvika att erövra territorium, vilket har visat sig kostsamt. Meridorrapporten såg framför sig ett säkerhetsläge där det räckte med angrepp med precisionsvapen från eget territorium och begränsade intrång med markförband över gränser för att hantera asymmetriska hot. Rapporten rekommenderade att preventivt handlande skulle vara en del av Israels militära verktygslåda, men inte att markoperationer skulle användas över gränser till andra stater. Vidare öppnade rapporten upp för olika tolkningar av begreppet seger. Enligt rapporten kan seger uppnås på andra sätt än genom att besegra motståndaren militärt,

till exempel genom en fredsuppgörelse eller genom temporära överenskommelser om eldupphör.³³

Militärstrategin från 2015 bygger vidare på flera av Meridorrapportens tankar, bland annat när det gäller konceptet seger, där tolkningsföreträde ges till den politiska ledningen.³⁴ Strategin definierar vidare tre militära tillstånd som Tzahal behöver förhålla sig till: rutin, nödläge och krig. Större markinvasioner är enbart aktuella vid det sistnämnda tillståndet, krig. Vid tillstånd av rutin och nödläge är istället hemliga ”operationer mellan krig” (hebreiska: mabam) och tydligt avgränsade militära kampanjer (”gräsklippning”) de föreslagna tillvägagångssätten.³⁵ I mångt och mycket tycks publikationen av militärstrategin från 2015 vara ett uttryck för Eisenkots och likasinnade militärens vilja att formalisera Mabam-operationer som kungsvägen till israelisk säkerhet i norr, och återkommande begränsade operationer (gräsklippning) som metod i söder. Storskalig manöverkrigföring med markförband har därför spelat en sekundär roll i israelisk militärstrategi under 10-talet.

Idén om så kallad gräsklippning uppges ha spridits från Tzahals centralkommando, men inte uttryckts som officiell policy formulerad i skrift. Enligt Efraim Inbar och Eitan Shamir (2014) har dock Israel i praktiken anammat en gräsklippningsstrategi sedan början av 00-talet för att hantera långvariga och olösliga konflikter med ickestatliga väpnade grupper.³⁶ Målet är att uppnå tillfällig och kumulativ avskräckning istället för att besegra fienden, lösa konflikter eller uppnå definitiv seger. Inbar och Shamir menar att gräsklippning i grunden är en utnötningsstrategi i syfte att slå mot fiendens militära nyckelförmågor. Medlen kan sträcka sig från riktade mord till begränsade markoperationer. Gräsklippning innebär dock inte större markinvasioner som syftar till att uppnå politiska mål. Inbar och Shamir hävdar att Israel har implementerat gräsklippningsstrategin på Västbanken 2002 (under den andra intifadan), i Libanon 2006 (under det andra Libanonkriget), och därefter mot Hamas och Islamiska jihad i Gaza 2008–9 och 2012.³⁷ Utifrån samma logik kan även Israels operationer i Gaza 2014, 2019 och 2021 också falla under paraplybegreppet gräsklippning. Gräsklippning kan också ses som liktydigt begreppet ”begränsade militära operationer” i militärstrategin från 2015.³⁸ Israel tycks således ha anammat gräsklippning som metod mot Hamas i söder från 2008 fram till 2023, då tillvägagångssättet ändrades i och med den fullskaliga markinvasionen av Gaza.

Den andra typen av agerande – Mabamoperationer, det vill säga dolda operationer under krigströskeln – har använts för att motverka Hizbollah och Irans

regionala inflytande i norr under det senaste decenniet. Operationer i detta format uppges ha inletts 2013 under dåvarande försvarschefen Gantz ledning för att förhindra transporter av avancerade iranska vapen, såsom robotar, till Hizbollah i Libanon via Syrien. Under försvarschef Eisenkots ledning utvecklades därefter Mabamoperationerna till en formell strategi, inskriven i Tzahals militärdoctrin, för att hantera hotet från norr med hemliga, begränsade operationer under tröskeln för krig. Operationerna utfördes primärt av flygvapnet och relevanta säkerhetstjänster, inte armén. Genom att använda denna typ av gråzonsoperationer hoppades Israels militärledning kunna slå mot ”den iranska motståndssaxeln” utan att det ledde till eskalering. Mabamramverket var också attraktivt på grund av Israels dominans i luftdomänen och på underrättelseområdet samt förmågan att använda precisionsvapen. Operationerna kunde minimera såväl riskerna för israeliska soldater som de civila dödsopfren på motståndssidan, och därmed bevara såväl den interna som den externa legitimiteten.³⁹

Under Eisenkots ledning kom målen för Mabamoperationerna att utvidgas från att enbart fokusera på iranska vapentransporter i Syrien, till att mer allmänt motverka det iranska revolutionsgardets och shiamilisers närvaro i landet. Efter att Kochavi tog över som försvarschef 2019 uppges operationerna ytterligare ha ökat i antal, samtidigt som det geografiska målområdet uppges ha expanderat. Mabamoperationerna riktades nu i ökad grad mot syriska militära mål och civil infrastruktur, för att pressa Assadregimen att motverka den iranska närvaron i landet, men också mot iranska sjöbaserade vapen- och oljetransporter och mot Teheranstödda militär i länder bortom Syrien.⁴⁰

Den israeliska försvarsmaktens prioritering av Mabamoperationer har under senare år fått utstå hård kritik inom säkerhetsetablissemang, eftersom de inte anses ha minskat hotet från ”den iranska motståndssaxeln” men däremot gjort Israel mindre förberett på konventionella krig och mindre benäget att genomföra stora operationer med marktrupper. Respekterade israeliska militärer och säkerhetspolitiska analytiker, inte minst befälhavare för Dado Center, har argumenterat för ett mer traditionellt modus operandi, med offensiva krig med marktrupper, preventiva anfall, definitiv militär seger och erövring av territorium. Ortal har exempelvis hävdade att försvarsmakten ensidiga fokus på Mabamoperationerna är en dålig ursäkt för att slippa förbereda sig på framtida storkrig mot Hamas och Hizbollah på marken. Han menar vidare att Mabamoperationerna har inneburit att resurser som skulle behövts för att reformera armén istället har gått till flygvapnet.

Dessutom uppges Amans fokus på gråzonsoperationer i norr ha minskat den militära säkerhetstjänstens förmåga att bidra med underrättelser till markstridskrafterna. Ortal har vidare kritiserat hur strategin 2015 omdefinierade de militära tillstånden. Han menar att detta inte är någon innovation utan semantiska förändringar, som nedprioriterar markstridskrafterna betydelse och minskar Israels beredskap för ett större krig.⁴¹ Ett liknande, kritiskt argument framfördes även i en utförlig rapport om Mabamoperationerna av Ofer Shelah och Carmit Valensi, publicerad strax före den 7 oktober 2023.⁴²

Ortal har länge hävdade att försvarsmakten behöver reformeras med fokus på arméns förmåga att genom manöverkrigföring slå ut raket- och robothotet från ”terrorarméerna” Hamas och Hizbollah, något som flygvapnet inte uppges kunna göra. Enligt Ortal kan Tzahals förmåga öka genom organisatoriska förändringar för ökad samverkan mellan vapengrenarna, samt genom att implementera tekniska innovationer som ger markförband ökad kapacitet till egen taktisk underrättelseinhämtning och för att snabbt kunna upptäcka och slå ut raketbaser och tunnelsystem. Om dessa reformer implementeras i hela armén skulle Israel kunna genomföra snabba och storskaliga operationer med markförband, och kunna slå ut Hizbollahs och Hamas militära förmåga, menar Ortal. Han har även argumenterat för en återgång till en mer traditionell förståelse av segerbegreppet. Det innebär Israel ska besegra motståndaren militärt, men samtidigt inte involvera sig i den politiska dimensionen, såsom att åstadkomma regimförändring.⁴³

Dessa tankar fick genomslag i Tzahals operativa koncept ”Definitiv seger”, som vägledde en försvarsmoderniseringsplan för 2020–24, *Tnufa* (”Momentum”). En ny ”multidimensionell enhet, även kallad ”Spökenheten” eller ”Enhet 888”, bildad utifrån reformförslagen” ovan etablerades och sattes in under Gazakriget.⁴⁴ Ortals förslag var att hela armén skulle utformas på samma sätt som den nya ”Spökenheten”. Reformtakterna uppges dock ha varit långsam; enligt Ortal visar kriget mot Hamas att de nu måste implementeras i snabb takt inför nästa krig, med Hizbollah.⁴⁵ Det kan i sammanhanget noteras att respekterade militära bedömare, såsom Meir Finkel, tidigare befälhavare för Dado Center, också argumenterar för en återgång till Israels traditionella militära verktygslåda och har lyft frågorna om preventiva krig och ockupation av territorier.⁴⁶

Debatten om segerkonceptet och Israels modus operandi visar att det inte bara finns åsiktsskillnader mellan landets politiker och säkerhetsetablissemang, utan också inom Tzahal. Mycket tyder dock på att det skett en rörelse inom israeliskt militärt tänkande

och praxis i riktning tillbaka mot en mer traditionell försvarsdoktrin.

Vilket synsätt som går (eller har gått) segrande ut ur den interna debatten kommer sannolikt få stor effekt på Israels militära agerande framöver, framför allt gentemot Libanon. Indirekt kan det få stor effekt på säkerheten i Mellanöstern till ”Libanon och Iran. Det kan få stor effekt på säkerheten i Mellanöstern. Ortal och andra har förordat att Israel ska sluta en överenskommelse med Hamas om eldupphör i utbyte mot frigivning av gisslan, och att Tzahal sedan skulle upphöra med operationerna i Gaza under två år; under tiden får trupperna tillfälle att återhämta sig samtidigt som armén reformeras i snabb takt. Israel vore sedan redo att genomföra en storskalig invasion av Libanon och kan därefter, om så behövs, återvända till Gaza.⁴⁷ Andra israeliska röster har talat om behovet av markinvasion redan nu. Den inflytelserika befälhavaren för det norra militärkommandot, Uri Gordin, har exempelvis argumenterat för att Israel bör upprätta en buffertzonen i södra Libanon.⁴⁸

RIKTADE MORD SOM PRIMÄR METOD: EXTRATERRITORIELL ELIMINERING AV NYCKELINDIVIDER

Under sin historia har Israel många gånger försökt uppnå politiska och militära mål genom riktade attacker, såsom att döda nyckelpersoner på fiendesidan genom exempelvis lönnmord, bombningar eller flygangrepp. Israels regering diskuterar av förklarliga skäl inte denna policy offentligt, men forskning bekräftar att Israel frekvent använder likvideringar som en del av sitt modus operandi för att uppnå politiska och militära mål. I boken *Rise and Kill First: The Secret History of Israel's Targeted Assassinations* (2018) beskriver den israeliske journalisten Ronen Bergman Israels policy för riktade mord, baserat på tusentals läckta dokument och ungefär tusen intervjuer, bland annat med före detta säkerhetstjänstchefer, politiska ledare och andra som varit direkt involverade.⁴⁹ Enligt Bergman genomförde Israel kring 500 likvideringsoperationer – med totalt cirka 1 000 dödsoffer – från statens grundande 1948 fram till september 2000. De riktade morderna uppges ha trappats upp kraftigt under den andra intifadan, 2000–5, genom användandet av beväpnade drönare. Bergman menar vidare att Israel därefter, fram till och med 2018, har genomfört cirka 800 operationer för att oskadliggöra individer i Gaza och övriga regionen.⁵⁰

Attackernas underliggande syfte uppges vara att upprätthålla avskräckningsförmågan: att skapa en bild bland landets fiender om att Israel kan döda individer mer eller mindre varsomhelst – och därmed påverka

deras beslutskalkyler. Mer konkreta ändamål för operationerna har varit att försvaga antagonistiska stater och organisationers ledarskap, såsom när Israel likviderade Hamas grundare och ledare, Ahmed Yassin, i Gaza, 2004, eller Hizbollahs militära ledare, Imad Mughniyeh, i Damaskus, 2008.⁵¹ Israel har också använt riktade mord för att förhindra uppbyggnad av kritiska militära förmågor hos grannländer, exempelvis genom att angripa tyska forskare som på 1960-talet utvecklade Egyptens robotförmåga, eller efter millennieskiftet, då Mossad, enligt Bergman, likviderat forskare i Iran för att motverka potentiella iranska kärnvapen.⁵² Andra mål med morderna kan vara att förhindra terroristattentat eller att hämnas tidigare angrepp, som Mossads kampanj för att döda de palestinska terrorister som var inblandade i morderna på israeliska idrottare under sommarolympiaden i München 1972.

Israels förmodade ökade användning av riktade attacker skulle kunna förklaras med att Israel ligger i framkant i fråga om militärteknologier och underrättelseinhämtning, och att riktade mord kan uppfattas vara lämpliga verktyg om man vill undvika större militära operationer. Riktade mord beskrivs dessutom som komponenter såväl i gräsklippningen i söder som i Mabamoperationerna i norr.⁵³

Efter den 7 oktober har flera framträdande ledare för Hizbollah, Hamas och det iranska revolutionsgardet tagits av daga. I januari 2024 likviderades Saleh al-Arouri, en högt uppsatt ledare för Hamas, i Beirut.⁵⁴ I april dödades en av de högsta befälhavarna inom revolutionsgardets Qudsstyrkor, Mohammad Reza Zahedi, tillsammans med andra iranska militärer, i ett förmodat israeliskt flygangrepp i Damaskus.⁵⁵ I juli dödades även Hizbollahs militära ledare Fuad Shukr i Beirut, och chefen för Hamas politbyrå, Ismail Haniyeh, i Teheran. Israel menar även att Muhammad Daif, chefen för Hamas väpnade gren, Qassambrigaderna, dödades i Gazaremsan i juli.⁵⁶ Och i september dödades Israel Hizbollahs ledare Hassan Nasrallah och flera andra högt uppsatta militära befälhavare i det libanesiska shiamuslimska organisationen.

Att döma av agerandet kommer Israels användning av riktade attacker mot individer sannolikt även framgent vara ett viktigt redskap i verktygslådan.

BEGINDOKTRINEN OCH KÄRNVAPENMONOPOLET: ATT BIBEHÅLLA REGIONAL MILITÄR DOMINANS

Att Israel har kärnvapen varken bekräftas eller förnekas officiellt, men medvetna eller omedvetna läckor och uttalanden, samt forskning på området, indikerar att Israel har kärnvapenförmåga.⁵⁷

Enligt den israelisk-amerikanske professorn Avner Cohen, den kanske främsta auktoriteten på området, började Israel sträva mot kärnvapenavskräckning redan på 1950-talet, under ledning av premiärminister Ben-Gurion. Han uppges ha hävdad att Israel behövde ha förmåga ”att kunna genomföra ett Hiroshima för att undvika ett Auschwitz”. Israeliska kärnvapen uppfattades med andra ord som en garant för den israeliska statens överlevnad i en fientlig miljö. Israel utvecklade inledningsvis sin kärntekniska kapacitet genom samarbete med Frankrike. Efter att USA avslöjat och konfronterat Israel om dess kärntekniska program slöt president Richard Nixon och primärminister Golda Meir, enligt Cohen, år 1969 en överenskommelse om att Washington skulle bortse från det israeliska programmet i utbyte mot att Israel bland annat anammade en policy om nukleär tvetydighet, det vill säga att varken förneka eller bekräfta kärnvapeninnehav.⁵⁸

Israel uppges också följa Begindoktrinen, som innebär att landet måste upprätthålla sitt kärnvapenmonopol i Mellanöstern, med militära medel om så krävs. Logiken har sin grund i Ben-Gurions säkerhetsdoktrin, som utgick ifrån att Israel behövde upprätthålla ett kvalitativt militärteknologiskt överläge gentemot staterna i regionen, för att kompensera för underläge i fråga om andra maktresurser (såsom demografi, geografi och ekonomi). Utifrån denna logik har Israel agerat för att motverka fiendestaters utveckling av kritiska militära förmågor, som Egyptens robotprogram på 1960-talet.

Principen om militär överlägsenhet utsträckt till den nukleära domänen innebär alltså målet om kärnvapenmonopol. År 1981 genomförde Israel ett flygangrepp mot kärnreaktorn Osirak i Saddam Husseins Irak, vilket dåvarande premiärministern Menachem Begin beskrev som ”ett prejudikat för varje framtida regering i Israel”.⁵⁹ Vad som därefter kom att kallas Begindoktrinen operationaliserades militärt även 2007, då Israel angrep en nukleär anläggning under uppbyggnad i Syrien.⁶⁰ Enligt Bergmans källor var Israels politiska ledning nära ett beslut om angrepp mot Irans kärnanläggningar 2011, men övertalades att avstå av säkerhetstjänsterna, som menade att frågan kunde hanteras bland annat genom riktade mord, sabotage och cyberattacker.⁶¹

Begindoktrinen har relevans för säkerheten i Mellanöstern efter den 7 oktober. Irans anrikning av uran efter att USA år 2018 lämnade kärnteknikavtalet JCPOA uppges ha fortsatt under det senaste året. Redan i januari 2023 talade chefen för FN:s atomenergiorgan, IAEA, öppet om att Iran har tillräckligt med uran för flera kärnladdningar.⁶² Enligt en rapport från IAEA i maj 2024 har Iran fortsatt att producera höganrikat

uran.⁶³ I maj 2024 hotade också en rådgivare till Irans högste ledare, Ali Khamenei, att landet kan tvingas ändra sin militära doktrin och utveckla kärnvapen om Israel hotar Irans existens.⁶⁴ USA:s utrikesminister Antony Blinken talade i juli om att Irans *breakout time*, tiden det tar att producera kärnvapen, nu förmodligen är nere på en eller två veckor.⁶⁵

Enligt mediekällor har det under senare år funnits delade meningar inom det israeliska säkerhets-etablissemanget om hur den situationen ska hanteras. Enligt läckor 2022 uppgavs den dåvarande Amanchefen Haliva och högt uppsatta generaler, med förmodat stöd av Gantz, förespråka en återuppväckt version av JCPOA, medan den dåvarande försvarschefen Kochavi, och chefen för Mossad, David Barnea, ska ha haft en annan uppfattning. Israeliska säkerhetspolitiska analytiker har sedan 7 oktober åter lyft optionen om ett militärt angrepp mot Irans kärntekniska program, och det officiella Israel fortsätter signalera att man, i linje med Begindoktrinen, inte kommer acceptera att Iran blir en kärnvapenmakt.⁶⁶

I april 2024 uppges dessutom Israel ha svarat på ett iranskt robot- och drönanfall, genom att ha slagit ut iranskt luftförsvar i Esfahan, där det finns ett centrum för kärnteknisk forskning. Det kan tolkas som en signal till Iran om att Israel har förmågan att med militära medel angripa landets nukleära anläggningar.

Bedömare har länge ifrågasatt om Israel har förmågan att utan amerikansk medverkan slå ut Irans nukleära anläggningar, inte minst med tanke på att vissa är insprängda långt ned i berggrunden. Mot bakgrund av Begindoktrinen, Israels historia och förmåga till militärteknisk innovation finns det dock goda skäl att hålla ett extra öga på frågan om ett israeliskt militärt anfall på Iran framöver.

DAHİYADOKTRINEN: ATT BEKÄMPA TERRORISTER I CIVILA MILJÖER

Israel har sedan statens födelse behövt hantera vad som uppfattas vara terrorister som opererar från civila miljöer och på andra staters territorium. Under Israels första decennier utgick grupper av beväpnade palestinier – som flytt eller fördrivits från sina hem – från grannländer som Egypten, Jordanien och Libanon. Israel hanterade säkerhetsutmaningen bland annat genom att försvarsmakten genomförde vedergällningsräder på andra staters territorium. Avskräckning genom bestraffning skulle uppnås genom att angreppen inte bara riktades mot terrorister, utan också mot dem som gav dem uppehälle och stöd, såsom byar och stater. Angreppen drabbade därför civilbefolkning och de stater som härbärgerade

terroristerna, genom attacker mot bland annat civil infrastruktur. Sedan dess har Israel anklagats för att medvetet använda oproportionerligt våld och attacker mot civil infrastruktur för att få terrorister och ickestatliga aktörers understödjare att vända sig mot dem, exempelvis under Libanonkriget 2006. Då drabbades Beiruts södra förort (arabiska: Dahiya), där Hizbollah har sitt högkvarter, av vad som beskrivits som urskillningslösa flygbombningar med konsekvenser för civilbefolkningen.

År 2008 uttalade sig Eisenkot, då befälhavare för det norra militärkommandot, om vad som skulle ske om Hizbollah vågade angripa Israel. Eisenkot hotade att det som skedde i Dahiya år 2006 skulle drabba alla byar i Libanon varifrån det sköts mot Israel och menade att Tzahal betraktar dem som militärbaser. Han utlovade användning av oproportionerlig kraft och stor förödelse och förstörelse vid ett angrepp från Libanon.⁶⁷ Forskaren och översten Gabi Siboni, som ofta delar Eisenkots perspektiv, skrev i anslutning till uttalandet en artikel där han argumenterade för oproportionerligt våld och bestraffning genom bland annat genom angrepp på Libanons politiska ledarskap, ekonomiska intressen och civila infrastruktur.⁶⁸

Forskare och journalister har därefter använt termen ”Dahiyadoktrinen” för att beskriva Israels förmodade princip att använda oproportionerligt våld i befolkningstäta områden och mot civil infrastruktur för att bestraffa och sätta press på härbärgerande regimer att agera mot terrororganisationer. Vissa bedömare menar att Dahiyadoktrinen har implementerats i praktiken i Israels operationer mot Hamas i Gaza, inklusive under det pågående kriget. Man pekar då på det stora antalet dödsoffer bland civila och barn och den massiva förstörelsen av civil infrastruktur.⁶⁹

Israels regering och myndigheter erkänner dock inte Dahiyadoktrinen, så den kan inte jämföras med till exempel de fyra principerna i säkerhetsdoktrinen som är inskrivna i offentliga strategiska dokument. Forskare och politiker från Israel menar vidare att försvarsmakten inte heller har implementerat Dahiyadoktrinen. Deras förklaringar till de höga civila dödstalen och förödelsen har att göra med svårigheten att bedriva krig i urban miljö mot terroristorganisationer som inte följer krigets lagar. De pekar på att dessa grupper undviker att använda uniformer, medvetet nyttjar civila som mänskliga sköldar, gömmer vapen och personal under sjukhus och moskéer, öppnar eld från bostadshus och förskansar sig i tunnlar i befolkningstäta områden. De noterar också att krigföring mot terroristorganisationer i stadsbebyggelse historiskt sett har varit blodiga historier som oundvikligen leder till stora mängder civila dödsoffer.

Den massiva förödelsen i Gaza och det stora civila dödstalet under *Operation järnsvärd* sedan 2023 gör dock att det finns goda skäl att misstänka att Israel följer Dahiyadoktrinen och, i samband med detta, bryter mot krigets lagar och internationell humanitär rätt.⁷⁰

RABINDOKTRINEN OCH DILEMMAT VID BORTFÖRANDE AV GISSLAN

Israel har i decennier behövt hantera situationer där civila medborgare eller soldater tas som gisslan av militanta grupper och används som medel för utpressning, till exempel för att få fångar hållna i israeliska fängelser frisläppta. Från slutet av 1960-talet och cirka ett decennium därefter genomförde palestinska väpnade grupper aktioner från Libanon för att kidnappa israeliska medborgare, exempelvis genom att ta kontroll över byggnader och bussar i norra Israel, eller genom att kapa flygplan med israeler ombord. Detta föranledde att premiärminister Yitzhak Rabin i mitten av 1970-talet utvecklade en doktrin för hantering av gisslansituationer.

Enligt den så kallade Rabindoktrinen ska Israel prioritera militära räddningsoperationer för att frigge gisslan, även om möjligheten till framgång är liten och risken för dödsfall bland gisslan och inblandande specialförband är hög. Rabindoktrinen öppnar samtidigt upp för förhandling med gisslantagare om deras krav, i de fall en räddningsoperation inte anses vara möjlig att genomföra.⁷¹

Under 1970-talet genomförde israelisk militär flera operationer för att befria gisslan och sökte därmed att signalera att man inte tänkte förhandla. Mest uppmärksam är en operation 1976 där israeliska specialförband nattetid flögs 400 mil till Uganda för att frita gisslan, som hölls av palestinska PFLP och tyska vänsterextremister på Kampalas flygplats. Operationen resulterade i att omkring 150 personer fritogs, medan bara en handfull ur gisslan samt operationens befälhavare Jonatan Netanyahu (den nuvarande premiärministerns storebror) miste livet. Andra gånger gick det sämre, exempelvis när israeliska kommandosoldater skulle frita 71 gisslan som hölls av medlemmar av Fatah i norra Israel år 1978. Den gången dog 38 civila, bland dem många barn.⁷²

Rabindoktrинens hårdföra strategi fick gisslantagarna att ändra modus operandi, genom att föra bort israeliska medborgare och gömma dem på svårtillgängliga platser utanför landets territorium. Det gjorde att Rabindoktrинens undantag – förhandling – ofta blev regel, och efter påtryckningar från den interna opinionen ledde till utväxlingar. Flera större utväxlingar ägde rum under 1980-talet, genom vilka en handfull israeliska gisslan byttes mot tusentals palestinska och

libanesiska fångar. Eftergifterna mot ”terroristerna” kom dock att kritiseras hårt av bland annat Benjamin Netanyahu på 1990-talet. Han menade att det bara uppmuntrade terroristerna att fortsätta att ta gisslan, snarare än att avskräcka dem. Inom säkerhetsetablissemanget uppges det dock ha rätt delade meningar om hur bortföranden ska hanteras. Det ena argumentet är att eftergifter hämmar avskräckningsförmågan, medan det andra argumentet handlar om att till varje pris frita medborgare som tagits som gisslan, samt att det är centralt för stridsmoralen i armén att staten gör allt i sin makt för att åstadkomma frigivning tillfångatagna soldater.⁷³

Hizbollah och väpnade palestinska grupper, som Hamas, har sedan länge noterat att gisslanfrågan är en potentiell israelisk akilleshäla. De har vid upprepade tillfällen försökt föra bort israeliska medborgare. Israels hantering av bortföranden har dock skiljt sig åt vid olika tillfällen. År 2006 genomförde Hamas en operation genom tunnlar under gränsen till södra Israel, och tog tillfångasoldaten Gilad Shalit, som hölls fångslad i Gaza i över fem år. År 2011 accepterade en regering under Netanyahu en överenskommelse med Hamas, genom vilken Shalit frigavs i utbyte mot 1027 palestinier fångslade i Israel (bland dem Yahya Sinwar, Hamas nuvarande ledare tillika arkitekten bakom attacken den 7 oktober).⁷⁴ När Hizbollah kort efter bortförandet av Shalit försökte sig på samma sak och lyckades föra bort två israeliska soldater, svarade premiärminister Ehud Olmerts regering med ett massivt angrepp mot Libanon (som ledde till Libanonkriget 2006).

Hamas bortförande av cirka 250 israeliska medborgare den 7 oktober 2023, följer således en välkänd strategi för att skapa ett dilemma bland beslutsfattare i Israel och tvinga fram eftergifter. I och med att Rabindoktrinen inte ger något entydigt svar på frågan om hur Israels militär ska agera i dessa situationer, utan öppnar upp för debatt, kan regeringen lätt påverkas av den inhemska opinionen. Debattens vågor har följaktligen gått höga bland hökar och duvor inom politiken och säkerhetsetablissemanget. Netanyahu och hans högerextrema ministrar har betonat militära medel och varit ovilliga att kompromissa för att frige gisslan. Deras uppfattning är helt i linje med Rabindoktrinen, men det gäller också den motsatta hållning som företräds av stora delar av säkerhetsetablissemanget – alltså att en förhandlingslösning är nödvändig. Motiven må skilja sig åt: Netanyahu vill behålla makten, extremhögern vill ockupera och återkolonisera Gaza, och säkerhetsetablissemanget, inklusive försvarsminister Gallant, vill acceptera eftergifter av andra skäl, till exempel för att

stå på god fot med USA och skydda möjligheterna till normalisering med Saudiarabien – och för att kunna rikta om Tzahals fokus mot nordfronten.

Tvetydigheten i Rabindoktrinen blir särskilt påtaglig i svåra lägen, såsom i Gaza idag. Det kan därför diskuteras om huruvida Rabindoktrinen är att betrakta som en relevant militär doktrin.

DET MILITÄRA VÄRDET AV EXTERN LEGITIMITET: BALANSEN MELLAN STRATEGISK AUTONOMI OCH SÄKERHETSSAMARBETEN

Värdet av extern legitimitet, som har att göra med hur israeliskt agerande uppfattas i omvärlden och hos viktiga samarbetspartner, har blivit allt viktigare i israelisk försvarsdoktrin. Bakgrunden till detta är medias växande roll och Israels ökade beroende av andra, framför allt USA, för sin egen säkerhet.

För Ben-Gurion och andra tidiga sionistiska ledare handlade nationsprojektet om att etablera ett hemland där det judiska folket kunde försvara sig på egen hand, utan att förlita sig på andra. Traditionell israelisk doktrin betonar därför värdet av strategisk autonomi, att det judiska folket ska ha en egen militär kapacitet för att garantera sin egen överlevnad. Detta omöjliggjorde formella militära allianser med andra, men inte nära säkerhetssamarbeten. Ben-Gurion strävade i själva verket efter att finna en beskyddare bland stormakterna som kunde understödja israelisk säkerhet. Man fann en sådan i framför allt Frankrike, vars roll under 1960-talet ersattes av USA.

Balansen mellan strategisk autonomi och internationella samarbeten har tippat i riktning mot de senare. Israel har under de gångna decennierna bedrivit ett successivt allt närmare samarbete med supermakten USA, i fråga om politiskt stöd, militärt bistånd, samarbete om försvarsmateriel och militärteknologi, underrättelser samt unilaterala amerikanska försvarsgarantier. Detta har lett till en relation som påminner om en allians, men som också har minskat Israels faktiska autonomi. Det gör i sin tur att Israels militära behov av extern legitimitet, framför allt från USA, har ökat.⁷⁵

De försvarsdokument som utgivits sedan millennieskiftet påvisar också skiftet från betoning av strategisk autonomi till säkerhetssamarbeten och internationell legitimitet. Varken Meridorrapporten eller militärstrategin från 2015 nämner begreppet strategisk autonomi. Meridorrapporten betonar särskilt vikten av ett nära och fördjupat försvarssamarbete med USA, men också vikten av att utveckla relationerna med andra stater, inte minst moderata arabstater. Militärstrategin från 2015 är inne på en liknande linje och betonar begreppet

”extern legitimitet”, exempelvis genom att understryka vikten av att följa internationell humanitär rätt.⁷⁶

Behovet av extern legitimitet och värdet av att utveckla internationella säkerhetssamarbeten är även sedan den 7 oktober fortsatt viktiga faktorer i israeliskt militärt tänkande. Israels beroende av USA – för ammunition, precisionsvapen, det regionala robotförsvaret mot Iran och allmän avskräckning – gör att många inom säkerhetsetablissemangen vill gå Washington till mötes, till exempel i frågor som rör Gaza. Att USA skulle kunna dra åt tumskrubarna, om man vill, gör också det amerikanska presidentvalet till en faktor som påverkar Israels externa legitimitet och militära handlingsfrihet. Israels behov av att få till stånd en normalisering av relationerna med Saudiarabien samt att utveckla den judisk-arabisk-amerikanska koalitionen mot Iran är också argument som förs fram i israelisk säkerhetspolitisk diskurs som ett skäl till att acceptera en överenskommelse med Hamas.

Vad som står klart är att Israel behöver förhålla sig till sin legitimitet i omvärlden, i synnerhet bland beslutsfattare i USA och arabvärlden. Det kan innebära att Israel inte snävt driver en linje baserad på helt självständiga val grundade i den traditionella principen om strategisk autonomi. Trots detta har Israels regering, sedan den 7 oktober, börjat röra sig i traditionell riktning, genom att i ökad grad betona sin egen strategiska autonomi och oberoende militära beslut, snarare än att hörsamma amerikansk tillrättavinsning och vägledning.

SLUTSATSER

Det här memot har visat att Israels försvarsdoktrin utgår från fyra grundprinciper, där kärnan är avskräckning, och övriga tre är tidig varning, försvar av hemmefronten och militärt avgörande. Hamas attack den 7 oktober 2023 innebar att tre av pelarna i Israels säkerhetsdoktrin föll samman. Israels agerande sedan dess kan utifrån ett militärstrategiskt perspektiv primärt förstås som en del av en kampanj för att återupprätta nationens regionala avskräckningsförmåga, bevisa sin underrättelsekapacitet och försvara sina territorier och medborgare. I och med att Hizbollah fortsätter med sin raketbeskjutning mot Israel, är det sannolikt att Tzahal kommer trappa upp sina militära åtgärder mot den libanesiska organisationen, och dess understödjare, Iran, för att uppnå militära mål.

Analysen visar också att Israels hotbild blivit allt dystrare under senare år, på grund av Irans stärkta regionala inflytande, Hamas och Hizbollahs ökade militära förmåga, och det iranska kärntekniska programmens framåtrörelser. Händelseutvecklingen sedan

den 7 oktober har stärkt hotet från Iran och Hizbollah ytterligare, och ökar Israels benägenhet att använda det militära maktmedlet.

Memot har också visat att det har pågått en debatt inom israeliska säkerhetskretsar om hur Israel bör möta hoten. Under 10-talet var den dominerande uppfattningen att Israel kunde hantera hoten genom dolda operationer mot iranska intressen (i framför allt Syrien) utan arméns medverkan, samt genom återkommande begränsade gräsklippningsoperationer i Gaza, och riktade mord och andra åtgärder under krigströskeln i Iran. I slutet av 10-talet – det vill säga, åren före Hamas massaker – inleddes en rörelse inom israeliskt militärstrategiskt tänkande, i riktning mot ett mer traditionellt modus operandi, med ett ökat fokus på större manöverkrigföring, preventiva anfall och seger genom att besegra motståndare som Hamas och Hizbollah militärt.

Israels markinvasion av Gaza sedan 2023 kan ses som ett uttryck för en återgång i riktning mot en mer traditionell israelisk säkerhetsdoktrin. En förlängning av agerandet i Gaza skulle vara en markinvasion av Libanon eller en militär ”lösning” av det nukleära hotet från Iran.

Begindoktrinen, om att vidmakthålla ett regionalt kärnvapenmonopol, med militära angrepp om så krävs, ligger samtidigt fast och är i nuläget aktuell när det gäller Iran.

Memot belyser även andra doktriner som påverkar Israels agerande, till exempel att Israels policy om riktade attacker länge har varit, och fortsatt är, ett ofta använt redskap i verktygslådan.

Den omtvistade så kallade Dahiyadoktrinen är inte ett officiellt israelisk begrepp, men kritiker menar att den i praktiken har implementeras, bland annat under kriget i Gaza. Enligt kritikerna innebär Dahiyadoktrinen medvetet oproportionerligt användande av våld i civila miljöer och mot civil infrastruktur för att uppnå militära mål.

Rabindoktrinen, som förordar militärt våld för att frigge gisslan men samtidigt öppnar för förhandlingslösningar, skapar vidare ett svårslutligt dilemma och inbjuder till motstridiga perspektiv påverkade av inrikespolitik och strategiska överväganden.

Memot visar också att det militära värdet av extern legitimitet och internationella samarbeten, i synnerhet med USA och arabstater, har ökat över tid. Principen om strategisk autonomi har samtidigt tonats ned. Men Israels agerande sedan den 7 oktober tyder på att Netanyahu-regeringen i ökad grad betonar egna självständiga val, trots invändningar och påtryckningar från USA.

Sammanfattningsvis har Hamas angrepp mot Israel förstärkt den ådra i israeliskt militärstrategiskt tänkande

som betonar en traditionell definition av begreppet seger, som innebär att motståndaren behöver besegras militärt. Angreppet den 7 oktober förstärker också de israeliska perspektiv som betonar Tzahals betydelse i förhållande till säkerhetstjänsterna, men också arméns relevans i förhållande till flygvapnet. Markoperationer har återvänt som ett framträdande redskap för att uppnå militära mål.

Israels återgång till en mer traditionell säkerhetsdoktrin kan innebära att kriget i Gaza bara är början på en israelisk militär omdaning av säkerhetsordningen i Mellanöstern, där de prioriterade måltavlorna är Hizbollah i Libanon och den islamiska republiken i Iran. Med Netanyahus ord har Israel som mål att ”förändra maktbalansen i Mellanöstern för många år framöver.”⁷⁷ ■

Endnotes

- 1 United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, “Reported Impact Since 7 October 2023”, <https://www.ochaopt.org> (2024–09–16); United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, “Reported impact snapshot Gaza Strip 11 September 2024”, <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-11-september-2024> (2024–09–16); The Economist, “How many people have died in Gaza?”, <https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2024/05/23/how-many-people-have-died-in-gaza> (2023–09–16).
- 2 Hansler Jennifer och Atwood, Kylie, “Blinken says Iran’s nuclear weapon breakout time is probably down to 1–2 weeks”, *CNN*, 19 juli 2024, <https://edition.cnn.com/2024/07/19/politics/blinken-nuclear-weapon-breakout-time/index.html> (2024–09–30).
- 3 Den iranska motståndssaxeln: Iran och dess allierade i regionen.
- 4 Texten utgår från definitionerna i Natos logistiskhandbok från 1997. Doctrine: “Fundamental principles by which the military forces guide their actions in support of objectives. It is authoritative but requires judgement in application.” Principe: “A principle is a general law which gives action; a fundamental truth as a basis of reasoning.” Concept: “A notion or statement of an idea, expressing how something might be done or accomplished, that may lead to an accepted procedure.” Nato Logistics Handbook, appendix A, oktober 1997, <https://www.nato.int/docu/logi-en/1997/defini.htm> (2024–09–16).
- 5 Flera tidigare högt uppsatta militärer har i dag centrala positioner i regeringen eller oppositionspartier, såsom Yoav Gallant (försvarsminister, medlem av Likud), Benny Gantz (f.d. premiärminister och medlem av krigskabinetet, samt partiledare och grundare av Nationell enhet), Gadi Eisenkot (f.d. medlem av krigskabinetet samt oppositionspolitiker, grundare av Nationell enhet) och Yair Golan (partiledare för vänsterblocket Demokraterna).
- 6 Meridor, Dan, och Eldadi, Ron, “Israel’s National Security Doctrine: The Report of the Committee on the Formulation of the National Security Doctrine (Meridor Committee), Ten Years Later”, *The Institute for National Security Studies (INSS)*, februari, 2019; INSS, “The IDF Strategy”, juli 2016, <https://www.inss.org.il/he/wp-content/uploads/sites/2/2017/04/IDF-Strategy.pdf> (2024–09–16).
- 7 Tzahal är en förkortning av hebreiskans *Tzva ha-Hagana le-Israel*, ”Israels försvarsmå”. På engelska används ofta förkortningen IDF, *The Israel Defence Forces*.
- 8 Mabam är en förkortning av hebreiskans *m’aracha bein ha-milchamot*, ”kampanjer mellan krig”.
- 9 Analysen av Ben-Guriondoktrinen och Israels avskräckning baseras på Meridor och Eldadi, 2019; INSS, juli 2016; Adamsky, Dmitry (Dima). 2016. “From Israel with Deterrence: Strategic Culture, Intra-War Coercion and Brute Force.” *Security Studies*, 26 (1): 157–84; Bar, Shmuel. 2020. “Israeli Strategic Deterrence Doctrine and Practice.” *Comparative Strategy* 39 (4): 321–53; Amidror, Yaakov, ”The Evolution and development of the IDF”, i Cohen, Stuart. A., och Klieman, Aharon, *Routledge Handbook on Israeli Security*, Oxford: Routledge, 2019: 36–48; Freilich, Charles D., *Israel: National Security: A New Strategy for an Era of Change*, Oxford: Oxford University Press, 2018: 14–30, 234–257; Golov, Avner, “Israeli Deterrence in the 21st Century”, Memo 155, Tel Aviv: *Institute for National Security Studies*, juni 2016.
- 10 Meridor och Eldadi, 2019.
- 11 The Times of Israel, “Netanyahu: Nasrallah was ‘central engine of Iran’s axis of evil’; killing him can change regional balance of power”, 28 september 2024, https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/netanyahu-says-hezbollahs-nasrallah-was-central-engine-of-irans-axis-of-evil (2024–09–30).
- 12 Freilich, 2018: 15–16, 19–22; Bar, 2020: 326; Meridor och Eldadi, 2019, 12.
- 13 Inbar, Efraim, and Eitan Shamir. 2013. “‘Mowing the Grass’: Israel’s Strategy for Protracted Intractable Conflict.” *Journal of Strategic Studies* 37 (1): 65–90.
- 14 De fyra staterna är Förenade arabemiraten, Marocko, Sudan och Bahrain.
- 15 Meir Finkel, “IDF Strategy Documents, 2002–2018: On Processes, Chiefs of Staff, and the IDF”, Dado Center, 24 november 2020. <https://www.idf.il/en/mini-sites/dado-center/research/idf-strategy-documents-2002-2018-on-processes-chiefs-of-staff-and-the-idf> (2024–09–30).
- 16 Meridor och Eldadi, 2019.
- 17 Freilich, 2018, 33–35; Meridor och Eldadi, 2019.
- 18 Rabinovich, Itamar, “‘The Devil We Know’ Revisited: Israeli Thinking on the Future of the Assad Regime”, INSS Insight No. 427, *INSS*, 19 maj 2013; <https://www.inss.org.il/publication/the-devil-we-know-revisited-israeli-thinking-on-the-future-of-the-assad-regime> (2024–09–16).
- 19 INSS, juli 2016.
- 20 Se t.ex. Schweitzer, Yoram, et al, “The Development of Hezbollah’s Deterrence Strategy Toward Israel”, Research Forum, *INSS*, augusti 2023, https://www.inss.org.il/strategic_assessment/hezbollah (2024–09–16).
- 21 Shelah, Ofer, och Valensi, Carmit, “The Campaign between Wars at a Crossroads – CBW, 2013–2023: What Lies Ahead?”, Memorandum 227, *INSS*, november 2023: 40–41, https://www.inss.org.il/wp-content/uploads/2023/11/Memo_227_ShelahValensi_ENG.pdf (2024–09–16).
- 22 JCPOA: Joint Comprehensive Plan of Action
- 23 Gadi Eisenkot och Gabi Siboni, “The Campaign Between Wars: How Israel Rethought Its Strategy to Counter Iran’s Malign Regional Influence”, *Washington Institute for Near East Policy*, PolicyWatch 3174, 4 september 2019, <https://www.washington-institute.org/policy-analysis/campaign-between-wars-how-israel-rethought-its-strategy-counter-irans-malign>.
- 24 Se t. ex. Ortal, Era, “Turn On the Light, Extinguish the Fire: Israel’s New Way of War”, *War on the Rocks*, 19 januari 2022, <https://warontherocks.com/2022/01/turn-on-the-light-extinguish-the-fire-israels-new-way-of-war> (2024–09–25); Ortal, Eran, “Going on the Attack: The Theoretical Foundation of the Israel Defense Forces’ Momentum Plan”, *Dado Center*, 1 oktober 2020, <https://www.idf.il/en/mini-sites/dado-center/vol-28-30-military-superiority-and-the-momentum-multi-year-plan/going-on-the-attack-the-theoretical-foundation-of-the-israel-defense-forces-momentum-plan-1> (2024–09–25); Ortal, Eran, “Wearing Out The Iranian Tiger”, *Hoover Institution*, 9 augusti 2023, <https://www.hoover.org/research/wearing-out-irani-an-tiger> (2024–09–25).

- 25 Se t.ex. Ortal, Eran, 1 oktober 2020; Lappin, Yaakov, “The IDF’s Momentum Plan Aims to Create a New Type of War Machine”, *The Begin-Sadat Center for Strategic Studies (BESA), Bar-Ilan University*, 22 mars 2020, <https://besacenter.org/idf-momentum-plan> (2024–09–18).
- 26 Berman, Lazar, “‘Time is not on our side’: Retiring IDF general calls for urgent army overhaul”, *The Times of Israel*, 15 februari 2023, <https://www.timesofisrael.com/time-is-not-on-our-side-retiring-idf-general-calls-for-urgent-army-overhaul> (2024–09–30).
- 27 Reichman University, “An Interview with the Head of the IDF Military Intelligence Directorate”, 22 maj 2023, <https://www.runi.ac.il/en/research-institutes/government/ips/herzliya-conference/hc2023/vod> (2024–09–30).
- 28 Reichman University, “Chief of the General Staff, IDF”, 22 maj 2023, <https://www.runi.ac.il/en/research-institutes/government/ips/herzliya-conference/hc2023/vod> (2024–09–30).
- 29 Se t ex Ortal, Eran, “How to Win the Thirty Years’ War with Iran”, *BESA*, 7 oktober 2024, <https://besacenter.org/how-to-win-the-thirty-years-war-with-iran.ta>; Eran Ortal, “War in the North, the Defense Budget, and Strategy”, *BESA*, 21 juli 2024, <https://besacenter.org/war-in-the-north-the-defense-budget-and-strategy> (2024–09–30)
- 30 Eichner, Itamar, “Israel’s Security Cabinet approves new war goal: Returning residents of north to their homes”, *Ynet*, 17 september 2024, <https://www.ynetnews.com/article/s1j11ct8ac> (2024–09–30)
- 31 Klutstein, Elie, “Can Israel strike Iran successfully?”, *Misgav – The Institute for National Security and Zionist Strategy*, 15 juni 2024, <https://www.misgavins.org/en/klutstein-can-israel-strike-iran-successfully> (2024–09–16); Inbar, Efraim, “Has the Iranian challenge been forgotten?”, *The Jerusalem Institute for Strategy and Security*, 11 april 2024, <https://jiss.org.il/en/inbar-has-the-iranian-challenge-been-forgotten> (2024–09–16).
- 32 Ortal, Eran, “The Fly on the Elephant’s Back: The Campaign between Wars in Israel’s Security Doctrine”, *Policy Analysis, INSS*, april 2021: 109.
- 33 Meridor och Eldadi, 2019.
- 34 INSS, juli 2016.
- 35 Ibid.
- 36 Inbar, Efraim, and Eitan Shamir. 2013. “‘Mowing the Grass’: Israel’s Strategy for Protracted Intractable Conflict.” *Journal of Strategic Studies*, 37 (1): 65–90.
- 37 Ibid.
- 38 INSS, juli 2016.
- 39 Shelah och Carmit, november 2023; se även: Lifshitz, Itamar, and Erez Seri-Levy. 2022. “Israel’s Inter-War Campaigns Doctrine: From Opportunism to Principle.” *Journal of Strategic Studies* 46 (2): 293–318.
- 40 Shelah och Valensi, november 2023; Lifshitz och Seri-Levy, 2022.
- 41 Se t.ex. Ortal, april 2021.
- 42 Shela och Valensi, 2023, 40–41.
- 43 Se t.ex. Ortal, Eran, “How to Win the Thirty Years’ War with Iran”, *BESA*, 7 oktober 2024, <https://besacenter.org/how-to-win-the-thirty-years-war-with-iran> (2024–09–30).
- 44 Frantzman, Seth J., “IDF tech innovation redefines the war in Gaza – analysis”, *Jeusalem Post*, 30 maj 2024, <https://www.jpost.com/israel-amas-war/article-804380> (2024–05–30); Frantzman, Seth J., “IDF ‘Ghost’ unit uses new tech to fight Hamas in Gaza”, <https://www.jpost.com/israel-amas-war/article-780104> (2024–09–30).
- 45 Ortal, 7 oktober 2024.
- 46 Finkel, Meir, “Preventive War: Its Disappearance from Israel’s Security Toolbox and the Need for Its Return Perspectives”, *Center Perspectives Paper 2 270, BESA*, 21 april 2024, <https://besacenter.org/preventive-war-its-disappearance-from-israels-security-toolbox-and-the-need-for-its-return> (2024–09–30); Finkel, Meir, “The Occupation of Territory in War: A Diplomatic and Strategic Achievement for Israel”, *BESA*, 14 februari 2024, <https://besacenter.org/the-occupation-of-territory-in-war-a-diplomatic-and-strategic-achievement-for-israel> (2024–09–30).
- 47 Ortal, 7 oktober 2024.
- 48 Ettinger, Amir, “IDF northern chief floats Israeli buffer zone in Lebanon”, *Israel Hayom*, 17 september 2024, <https://www.israelhayom.com/2024/09/16/idf-northern-chief-floats-israeli-buffer-zone-in-lebanon> (2024–09–30).
- 49 Bergman, Ronen, *Rise and Kill First: The Secret History of Israel’s Targeted Assassinations*, John Murray, 2018, xii.
- 50 Bergman, 2018: xx.
- 51 Bergman, 2018: 541–565, 588–602; Times of Israel, “In first, Olmert confirms Israel killed Hezbollah chief Mughniyah in Syria in 2008”, 29 september 2024, <https://www.timesofisrael.com/in-first-olmert-confirms-israel-killed-hezbollah-chief-mughniyah-in-syria-in-2008> (2024–09–30).
- 52 Bergman, 2018: xvii, 61ff.
- 53 Inbar och Shamir, 2014.
- 54 Hubbard, Ben, “Leader’s Killing Is a Blow, but Not a Knockout, for Hamas”, *The New York Times*, 3 januari 2024, <https://www.nytimes.com/2024/01/03/world/middleeast/hamas-leader-salah-al-arouri-killed-ramifications.html> (2024–09–30).
- 55 AFP, Times of Israel, “Top Iranian general killed in Damascus strike sat on Hezbollah’s decision-making body”, 8 april 2024, <https://www.timesofisrael.com/top-iranian-general-killed-in-damascus-strike-sat-on-hezbollahs-decision-making-body> (2024–09–30).
- 56 Jeffrey, Jack, och Lidman, Melanie, “Mohammed Deif, Hamas military leader who eluded Israel for decades, is claimed to be dead”, *AP*, 1 augusti 2024.
- 57 Normark, Magnus et al, “Israel and WMD : Incentives and Capabilities”, FOI-R--1734--SE, *Totalförsvarets forskningsinstitut*, 1 januari 2005.
- 58 Cohen, Avner, i Cohen, Stuart. A., och Klieman, Aharon, *Routledge Handbook on Israeli Security*, Oxford: Routledge, 2019: 270–276; se även Freilich, 2018: 234–257.
- 59 Citat från Cohen, 2019: 277.
- 60 Makovsky, David, “The Silent Strike”, *The New Yorker*, 10 september 2012, <https://www.newyorker.com/magazine/2012/09/17/the-silent-strike> (2024–09–30).
- 61 Bergman, 2018.
- 62 Gambrell, Jon, “Analysis: Stakes rise as Iran can fuel ‘several’ atom bombs”, *AP*, 26 januari 2023, <https://apnews.com/article/russia-ukraine-iran-politics-government-mahmoud-ahmadinejad-6acdb64d36fcb05b3ee725d8a585d96> (2024–09–30).

- 63 Liechtenstein, Stephanie, "Iran further increases its stockpile of uranium enriched to near weapons-grade levels, watchdog says", *AP*, 28 maj 2024, <https://apnews.com/article/iaea-iran-nuclear-enrichment-stockpile-2190f0d7247a6160fb13f28304d4b6ad> (2024-09-30).
- 64 Aljazeera, "Iran warns it will change nuclear doctrine if 'existence threatened'", 9 maj 2024, <https://www.aljazeera.com/news/2024/5/9/iran-warns-it-will-change-nuclear-doctrine-if-existence-threatened> (2024-09-30).
- 65 Hansler och Atwood, 19 juli 2024.
- 66 Fabian, Emanuel, "IDF chief: Israel could be forced to react to 'negative developments' in Iran", *Times of Israel*, 23 maj 2023, https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/idf-chief-israel-could-be-forced-to-react-to-negative-developments-in-iran (2024-09-30).
- 67 Harel, Amos, "IDF Plans to Use Disproportionate Force in Next War", *Haaretz*, 5 oktober 2008, <https://www.haaretz.com/2008-10-05/ty-article/analysis-idf-plans-to-use-disproportionate-force-in-next-war/0000017f-db22-d856-a37f-ffe216460000> (2024-09-30).
- 68 Siboni, Gabi, "Disproportionate Force: Israel's Concept of Response in Light of the Second Lebanon War", *INSS Insight* 74, *INSS*, 2 oktober 2008, <https://www.inss.org.il/publication/disproportionate-force-israels-concept-of-response-in-light-of-the-second-lebanon-war> (2024-09-30).
- 69 Se t.ex. Rogers, Paul, "Israel's use of disproportionate force is a long-established tactic – with a clear aim", *The Guardian*, 5 december 2023, <https://www.theguardian.com/commentis-free/2023/dec/05/israel-disproportionate-force-tactic-infrastructure-economy-civilian-casualties>; Tharoor, Ishaan, "The punishing military doctrine that Israel may be using in Gaza", *The Washington Post*, 10 november 2023, <https://www.washingtonpost.com/world/2023/11/10/israel-dahiya-doctrine-disproportionate-strategy-military-gaza-idf> (2024-09-30).
- 70 Se t.ex. UN Human Rights Council, "Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem, and Israel", 27 maj 2024, <https://news.un.org/en/story/2024/06/1150946> (2024-09-30).
- 71 Ganor, Boaz, "Israel's Policy in Extortionist Terror Attacks (Abduction and Hostage Barricade Situations)", *Perspectives on Terrorism*, 11: 4, augusti 2017: 2–15.
- 72 Ibid.
- 73 Ibid.
- 74 Melman, Yossi, "Why Did Netanyahu Agree to a Shalit Deal He Had Once Opposed?", *Haaretz*, 13 oktober 2011, <https://www.haaretz.com/2011-10-13/ty-article/why-did-netanyahu-agree-to-a-shalit-deal-he-had-once-opposed/0000017f-e13d-d804-ad7f-f1ff41c60000> (2024-09-30).
- 75 Freilich, 2018: 289–321.
- 76 INSS, juli 2016; Meridor och Eldadi, 2019.
- 77 The Times of Israel, "Netanyahu: Nasrallah was 'central engine of Iran's axis of evil'; killing him can change regional balance of power", 28 september 2024, https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/netanyahu-says-hezbollahs-nasrallah-was-central-engine-of-irans-axis-of-evil (2024-09-30).

